

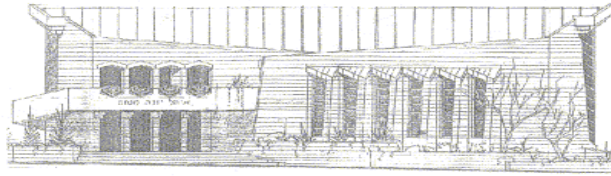
Ohel Yonah Menachem

Synagogue &
Community Center

Rabbi David Spektor

דוא"ל:

vaad@ohelyonah.com

אוהל יונה מנחם

בית כנסת
ומרכז קהילתי

הרב דוד ספקטור

אתר אינטרנט:

www.ohelyonah.com

דרשה מאת הרב דוד אברהם ספקטור לשבת פרשת וישלח תשע"א בנושא:

מעשה אבות סימן לבנים

שבת שלום. כאשר קראתי בפרשה איך שיעקב אבינו עזב את חו"ל שלא בהסכמת חותנו ועלה לארץ למרות הסכנה המכה לו כאן מעשו, נזכרתי בעלייה שלי מיד אחרי מלחמת יום הכיפורים. בקיץ אחרי המלחמה הנוראה הזאת ביקרתי בארץ. משך כחודש למדתי בישיבה בשכונת בית הכרם בירושלים עם רבנים דוברי הולנדית ובאולפן פרטי עם מורה תימני ובסוף החודש החלטתי לעלות ארצה. השעה היתה שעת סכנה והורי שזכרו במוראות השואה בקשו ממני לבוא חזרה לביתם בחו"ל ולשוחח על זה, במטרה לשכנע אותי לא לעלות עכשיו. נסעתי אליהם, אבל השארתי את כל המזוודות שלי בארץ והגעתי לשם עם תיק יד אחד בלבד. הרמז הובן ובהסכמתם ובתמיכתם עליתי ארצה.

רוב בני קהילתנו זכו ועלו בעצמם ארצה. את סיפור העליה של יעקב אבינו הם יכולים לספר בעצמם. את קול ה' שאומר ליעקב שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך וְאֶהְיֶה עִמָּךְ. גם הם שמעו והרגישו. כשיעקב מתקרב לארץ ישראל מסופר שְׁיַעֲקֹב הָלַךְ לְדָרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מְלָאכֵי אֱלֹהִים. "מלאכים של ארץ ישראל באו לקראתו ללוותו לארץ" (רש"י). בתחילה הכל נפלא, מלאכים של ארץ ישראל מלווים את העולים החדשים לארץ עם שירי סוכנות "הבה נגילה" והחיבוק של נפש בנפש: מטוס מיוחד וקבלת פנים חגיגית בשדה תעופה. אבל אחר-כך יש לפעמים קשיי קליטה בארץ. וַיִּנְתֵּר יַעֲקֹב לְבָדּוֹ וַיֹּאבֶק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר. לפעמים יש צורך להיאבק על זכויות, על מקום מגורים ועבודה עד עֲלוֹת הַשָּׁחַר. ארץ ישראל נקנית בייסורים, אבל אז היא נקנית ממש, כדברי הבעל שם טוב. ובסוף וַיִּזְכֹּר לֹא הַשָּׁמֶשׁ.

מה שעבר על יעקב כיחיד עובר על עם ישראל משך הדורות ככלל. מעשה אבות סימן לבנים. יעקב הכין היטב את הפגישה עם עשו: וַיַּחַץ אֶת הָעֵם אֲשֶׁר אִתּוֹ... לְשֵׁנֵי מַחֲנֹת. וַיֹּאמֶר אִם לְבָא עִשָׂו אֶל הַמַּחֲנֶה הָאֶחָת וַהֲפֹהּ וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנֶּשְׁאָר לְפִלִּיטָה. ומפרש רש"י: התקין עצמו לשלשה דברים: לדורון (פסוק כא) (ותעבור המנחה על פניו), לתפלה (ט): אלהי אבי אברהם (ולמלחמה 'והיה המנחה הנשאר לפליטה').

לפי הרמב"ן יש משמעות היסטורית למפגש הזה: "ויש בה (בפרשה הזאת) רמז לדורות כי כל אשר אירע ליעקב) אבינו עם עשו אחיו יארע לנו תמיד עם בני עשו, וראוי לנו לאחז בדרכו של צדיק שנזמין עצמו לשלש הדברים שהזמין הוא את עצמו, לתפלה ולדורון ולהצלה בדרך מלחמה, לברוך ולהנצל." אכן בדורו של רמב"ן 'לברוך' מספרד, ובשואה 'להינצל' ומאז קום המדינה 'למלחמה', להגן בנשק על עם ישראל ולא ללכת כבשואה כצאן לטבח יובל. והחפץ חיים שנפטר בתרצ"ג (1933) הרגיש שמתקרבת השואה על יהדות אירופה ופירש ש"והיה המנחה הנשאר לפליטה" הוא בציון, בארץ ישראל, כפי שקראנו בהפטרה (עובדיה א, יז): וּבִהְיוֹת צִיּוֹן תִּהְיֶה פְּלִיטָה.

סיפר לי חבר יקר על בנו שסיים את תקופת הלימודים בישיבת הסדר ונכנס לקורס קצינים. הוא רמז לי שהנשק התלוי על כתף בנו מפריע לו וכל-שכן לסבו. יש צדק בדבריו. בשעה שיעקב מברך במירכאות את שמעון ולוי (מט, ה) הוא מותח עליהם ביקורת על השימוש בנשק: שְׁמַעוֹן וְלֵוִי אֲחִים פְּלִי חָמָס מִכְרֹתֵיהֶם. ומפרש רש"י שם: "חמס - אומנות זו של רציחה, חמס הוא בידיהם, מברכת עשו היא, זו אומנות שלו היא, ואתם חמסתם אותה הימנו." עם ישראל הוא עם שוחר שלום, אבל כשאין ברירה אחרת, גם יעקב לובש בגדי עשו וידידו הם כידי עשו כדי להציל את בת ישראל החטופה בשכם. וגם היום אשרינו שיש לנו בסייעתא דשמיא צבא הגנה לישראל שמגן על כלל ישראל. אם היו לנו מדינה וצבא כזה לפני 70 שנה, ספק אם היתה באה עלינו השואה. הרמב"ן בפירושו על התורה חוזר שוב ושוב על הכלל שמעשי האבות, מה שאירע לאבות לאברהם יצחק ויעקב הוא סימן לבנים. זאת אומרת שהמעשים והמאורעות האלה יעברו גם על הבנים בדורות הבאים. המושג 'סימן' לקוח ממצות השבת אבידה. הסימן הוא סימן זהוי. הסימן הוא לא כל החפץ שהלך לאיבוד אלא רק חלק קטן ממנו, אבל חלק חריג ובולט שעל פיו ניתן לשייך את החפץ הזה לבעל החפץ. כך מעשה אבות. מעשה שקרה לאחד מן האבות בקטן, אבל בצורה חריגה ובולטת ומסופר עליו בתורה, הוא סימן על כל החפץ, זאת אומרת הוא סימן על מה שיקרה אחר-כך לבנים בגדול. וכך למד הרמב"ן משליחת המלאכים על ידי יעקב לעשו ארצה שער: "בעבור היות נגב ארץ ישראל על יד אדום (ארצו של עשו) ואביו (יצחק) יושב בארץ הנגב, יש לו (ליעקב) לעבור דרך אדום או קרוב משם, על כן פחד (יעקב) אולי ישמע עשו והקדים לשלוח אליו מלאכים לארצו. וכבר תפסוהו החכמים על זה" (ומתחו ביקורת על יעקב, שהתרפס והתכופף בפני עשו). (ומוסיף הרמב"ן את "הסימן לבנים"): "ועל דעתי גם זה ירמוז כי אנחנו התחלנו נפילתנו ביד אדום, כי מלכי בית שני באו בברית עם הרומיים (החשמונאים א ח) והיא היתה סבת נפילתם בידם." לפי הרמב"ן אין ללמוד מיעקב ששלח מלאכים לעשו מתוך פחד, מתוך התרפסות ושלא לצורך. להיפך בשבוע שאומות העולם רוצים לכפות עלינו הקפאת הישוב היהודי בארץ ישראל בכלל ובירושלים בפרט, יש לנו, הבנים ללמוד מהמעשה הציוני של יעקב אבינו: וַיַּחַץ אֶת הָעֵם וַיִּתֵּן אֶת פְּנֵי הָעִיר (שכם) וַיִּקֶן אֶת חֶלְקֵת הַשָּׂדֶה. ותקן שם מטבע, שווקים ומרחצאות. בנין הארץ ותיקון סדרי המדינה זו התשובה המתאימה. יהי רצון שגם בנו, בני יעקב יתקיים: וַיִּבֶא יַעֲקֹב שָׁלֹם. "שלם בגופו, שלם בממונו, שלם בתורתו" (שבת לג.).